

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

245. An incestuoso inique petenti debitum possit sine peccato coniux
innocens illud reddere? Et an in tali easu non solum coniux possit reddere,
sed teneatur? Et notatur in gratiam innocentis ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76405)

cum eodem Præposito hic citato supr. in Ref. 114. §. vi. & in aliis eius annot.
Et pro primo contentio in hoc §. vi. supr. in Ref. 238. §. Et idem, ad medium, & vers. Infersecundo.

nium inire. Ita Ioann. Præpositus in addit. part. 3. D. Thom. 2. q. 5. de indissolubilit. matrim. sub. 9. num. 81. 12. Tertio, si maritus cum sua vxore copulam habuit, & seminavit vxore ipsa nunquam seminante, & vxore mortua aliam duxerit, cum qua matrimonium consummavit, hunc non esse bigamum, proindeque ex hoc capite non arceri à susceptione Sacrorum Ordinum. Ita Ioan. Præpositus cit. Quod idem existimat esse probabile Sanch. lib. 7. de matrim. disp. 83. n. 6. in fin. Hucusque Mazuchellus, qui etiam poterat aliud corollarium inferre, videlicet ex copula femina non seminante, maritus non amittere ius petendi debitum vxori suæ. Verum quia ego adhaereo opinioni asserenti etiam femina non seminante affinitatem oriri; ideo supradicta corollaria non admitto; imò reiicienda esse puto.

RESOL. CCXLIV.

An si penitens laboret ignorantia debeat confessarium illum admonere, si fructus non speratur?

Si matrimonium, v. g. ob latens impedimentum invalidum sit?

Si maritus ob castitatis votum ante nuptias editum, vel ob incestum post nuptias cum coniugis consanguinea commissum, facultate petendi debitum priuatus sit, &c.?

Et aduertitur, quod cauere debet Confessarius ne in supradictis, & aliis similibus casibus interroget penitentem specialibus interrogationibus, seu contentus sit intelligere, an penitens in eis laboret inculpata ignorantia? Ex part. 3. tr. 4. Ref. 80.

Sup. contentio in hac Ref. supr. ex Ref. 141. leg. doctrinam §. Quarto etiam secundo & omni Ref. & 65. eius not.

§. 1. **H**æc sunt exempla. Si matrimonium, v. g. ob latens impedimentum invalidum sit. Si maritus ob castitatis votum ante nuptias editum, vel ob incestum post nuptias cum coniugis consanguinea commissum, facultate petendi debitum priuatus sit, si penitens per ignorantiam aliena bona possideat, &c. Dico igitur, quod si Confessarius intelligat penitentem laborare ignorantia inuincibili, vel saltem moraliter non culpabili, & arbitretur admonitione non securum esse fructum, sed potius animi inquietudinem, rixas, vel scandala, dissimulare debet, iuxta illud S. Augustini homil. 4. inter. 50. Si scirem tibi non prodesse, non te admonere, non te terrere. Et hæc docent ex Adriano, & Nauarro Paulus Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 6. cap. 13. n. 5. Suarez in 3. part. 10. 4. disp. 32. s. 1. n. 3. Sanch. de matrim. tom. 1. lib. 2. disp. 38. n. 6. Villalob. in sum. tom. 1. tra. 9. diff. 70. n. 4. & alij communiter quæ sunt valde notanda, quia facilius possunt accidere, & tunc discretus animarum Pastor omnia perpendens iuxta supradicta se gerat. Nā scio quendam imprudentem Confessarium dedisse occasionem multorum peccatorum, & quadam manifestatione vnus ex supradictis casibus. Vnde Villalobos ubi supra n. 13. sic optime asseruit. [En estos casos ha de estar muy cauto el Confessor, proque algunos ay tan imprudentes, qui sin reparar mas luego dizen al penitente, no estays casado, de lo qual se siguen despues grandes inconuenientes; y en este caso raxas vezes acontece que el Confessor tenga esta obligacion, proque se ha de alcançar dispensacion del Papa, y estal exos Roma, y por los menos ay gran peligro de la incontinencia mientras se facela dispensacion.] Ita Villalobos.

2. Notandum est etiam hic, quod cauere Confessarius debet si fructus non speretur, ne plus respondeat, quam à penitente interrogatur, v. g. vtrum matrimonium contractum ab eo, qui ante nuptias simplici castitatis voto obligatus erat, validum existat, & an vxori debitum reddere teneatur, & firmetur vtrumque Confessarius, interim tacens de obligatio-

ne non petendi debitum. Et ita contra Sotum in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. ad 2. docent Sanchez loc. cit. n. 8. & Layman n. 6. ubi etiam recte obseruat, quod vt intelligat Confessarius, vtrum in supradictis casibus penitens inculpata ignorantia laboret, necne, cauere licet existimetne matrimonium validum esse, nam subito penitenti suspicionem commouebit. Sed solum in tali casu contentus sit interrogare penitentem, nihilne sit, quod animus eius grauet, conscientiam scrupulosam reddat? Et hæc omnia aduocare volui in gratiam Confessorum, quia in paxi sepe sepius aduenire solent.

RESOL. CCXLV.

An incestuoso inique petenti debitum possit sine peccato coniux innocens illud reddere?

Et an in tali casu non solum coniux possit reddere, sed teneatur?

Et notatur in gratiam innocentis permitti aliquando posse incestuoso debiti tacitam petitionem?

Et aduertitur imperata dispensatione predicti impedimenti, integre incestuosum recuperare ius petendi debitum, ac si nunquam affinitatem contraxisset, nec ad hanc imperationem consensus innocentis requiritur, quam dispensationem concedere potest Episcopus saltem ex consuetudine, & ex privilegio Sedis Apostolicae, Superioris Religionum, & quibus ipsi commiserint, eamque concedere possunt?

Et tandem quaritur, an coniux, si adulterium committat, alter coniux, qui voto perpetua castitatis est obstrictus, teneatur ei debitum petenti reddere? Ex part. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 32.

§. 1. **A**ffirmatiuam sententiam docet Pater Sanchez de matr. lib. 5. disp. 6. n. 12. Sed aduersus illum insurgit Texeda tom. 2. lib. 4. tr. 1. c. 2. n. 88. quia coniux incestuosus ob adulterium, & commissum incestum amittit ius petendi, & petendo peccat mortaliter: ergo coniux innocens, cum nulla in sit illi reddendi obligatio, cooperatur peccato incestuosi, & est particeps illius. Probatur consequentia: quia potest impedire peccatum adulteri, & non impedit, eum possit. Secundò quia idem coniux innocens dubitans de valore matrimonij, peccat mortaliter reddendo debitum adultero non dubitanti; quia reddendo debitum solum excusabatur à culpa ratione obligationis, qua tenebatur reddere; quæ tamen ratione adulteri contra ipsum commissi est. Ergo, cum in nostro casu coniux non teneatur reddere debitum adultero incestuoso petenti, reddendo peccat mortaliter, cooperando peccato eius. Tertio, quoniam quis potest remouere aliquem à peccato mortali, teneatur lege charitatis saltem id facere, cum habeat præceptum à Deo de proximo suo: sed coniux innocens, absolute loquendo, potest coniugem nocentem, & adulterum, & incestuosum remouere à peccato mortali, ei non reddendo debitum petenti: ergo ad id teneatur, atque si reddat, peccat mortaliter, cooperando peccato eius.

2. Obicit Sanchez: Coniux innocens ex eo, quod alter coniux adulterum commisit, & incestuosus non peccat: ergo nulla potest assignari ratio, vt iniuste priuetur facultate reddendi, & petendi debitum: aliàs enim peccatum coniugis adulteri, & incestuosus noceret innocenti, cum ipsum prius tota sui iuris plenitudine. Sed responderetur, argumentum procedere ex praua intelligentia delicti perpetrati ab adultero incestuoso: nam per illud coniux innocens non priuatur aliquo iure petendi debitum, cum, si petat, teneatur coniux nocens, & adulter, & incestuosus reddere.

dere, sed solum priuatur potestate reddendi; & hoc quidem in pœnam, & supplicij adulterij incestuosi: unde illa potestatis priuatio debiti reddendi incestuoso, quæ manet in innocente coniuge; non est priuatio alicuius iuris, quo innocens ob incestum alterius priuatur, sed potius est sui iuris corroboratio; cû in sua potestate positus sit petere, quoties voluerit, absque vlla obligatione reddendi, & in adulterio maneat obligatio reddendi debitum coniugi, quoties petierit; & hæc doctrina in praxi, tanquam vera, & secuta, sequenda est.] Ita Texeda

3. Verum sententiam Patris Sanchez ego satis probabilem existimo, quam, præter illum, tenent Layman lib. 5, tr. 10. p. 3. ca. 1. n. 15. Castr. Palau tom. 5. disp. 3. punct. 4. §. 6. n. 7. Quia in tali casu, si attentè cõsideretur, nulla est iniuræ actioni cooperatio quippe illa copula coniugalis secundum se illicita non est; sed solum quatenus petitur ab incestuoso: at petitioni incestuosi non cooperaris formaliter, si quidem illud ad petendam non incitasti; sed solum cooperaris copula petite: ergo nulla in malitiâ cooperatio adest. Ex alia autem parte delictum incestuosi te grauare non debet, vt dicitur cap. *Trãmissa*, cap. *Tua*, de eo, què cognouit cõanguin. Ergo æquè debes liber esse a petendâ & reddendâ, ac si de istum commissum nõ esset. Et ideo hanc sententiã tenet etiam in clyturo Lumen Dominicanæ Familie, Martinius Ledesma, in 4. 10. 2. q. 60. n. 5, fol. mibi 507. qui plus addit, non solum vxorem in tali casu posse, sed teneri reddere debitum: sic itaque assertit: Si autem sequatur incestus, non dicitur matrimonium iam antea contractum; nempe, si quis cognouit forem suæ vxoris, vel eiusdem vxoris aliquam aliam consanguineam, nõ dicitur iam contractum matrimonium, sed priuatur, vt non possit exigere debitum ab vxore in pœnam; reddere autè tenetur: & si exigat debitum, peccat mortiferè, & probabile est, quòd vxor non tenetur reddere, etsi licitè possit: licet probabilius mihi videatur, quòd vxor tenetur reddere debitum marito petenti, esto petens peccet.] Ita ille. At quoad hoc vltimum distentio: puto enim contra Ledesma, in tali casu nullam obligationem adesse debitum reddendi: licet possit reddere, cõtra Texeda, si velit. Vide Gutierrez, in 99. Can. lib. 1. cap. 23. n. 6. Couar. in 4. Decret. part. 2. c. 7. §. 2. n. 5. & Sanchez *vbi supra*, n. 8.

4. Notandum est hic obiter, in gratiam coniugis innocentis, permitti aliquando posse incestuoso debiti tacitam petitionem, testantur Sotus in 4. dist. 37. q. 2. art. 2. post 2. conclus. Gutierrez lib. 1. canonic. 99. cap. 23. n. 9. Sanchez pluribus relatis lib. 9. disp. 7. n. 1. Si enim vxor cogereur semper debitum petere, onerosum illi matrimonium esset, & periculo incontinentiæ exponeretur, crederetque possit, se minus à viro diligere. Illud verò est certum, impetrata dispensatione prædicti impedimenti integrè incestuosum recuperare ius petendi debitum, ac si nunquam affinitatè contraxisset; neque ad hanc impetrationem consensus innocentis requiritur, vt optime aduertit Sanchez lib. 9. disp. 6. n. 10. Quam dispensationem concedere posse Episcopum, scilicet ex consuetudine, testantur Sanchez lib. 8. disp. 12. m. 4. Valentia disp. 10. q. 5. par. 5. Henriq. lib. 12. c. 2. n. 9. Layman lib. 5. tr. 10. part. 3. c. 1. n. 15 & alij plures apud ipsos. Ex priuilegio autem Sedis Apostolicæ, Superiores Religionum, & quibus ipsi commiserint, eam concedere possunt.

5. Sed hic obiter quæro, an, si coniux adulterium committat, alter coniux, qui voto perpetuæ castitatis est obstrictus, teneatur ei debitum petenti reddere? In qua difficultate partem affirmatiuã tenet Lessius de iust. l. 2. c. 4. n. 53. Sed obstat validum argumentum: quia coniux voto castitatis ligatus, tenetur perfectè seruare suum votum, in quantum potest sine iniuria

alterius coniugis, neque petendo debitum, neque reddendo: sed in casu posito coniux neque petere, neque reddere potest; ergo attenda vi, & obligatione ad id tenetur. Maior cõceditur ab omnib. sed probatur minor: quia coniux adulter ob adulterium, cuius est cõfcius coniux, qui voto castitatis est obstrictus, amittit ius petendi: ergo coniux voto castitatis obstrictus nõ tenetur ei petenti debitum reddere. Aded tu cogita

RESOL. CCXLVI.

An vxoratum impeditum petere debitum, possit absque dispensatione illud petere, ne periculo proximo exponatur labendi in peccata carnis?

Ex quo inferitur, quòd coniux non tenetur reddere debitum viro lepra, morbo Gallico, &c. infecto, etiam si in gratia peccata carnis labatur, debitum non reddendo? Ex part. 9. tr. 8. & Misc. 3. Ref. 33.

§. 1. **A**ffirmatiuè respondet Quintanadueñas in Theol. mor. 10. 1. tr. 9. singul. 12. ex eo, inquit, iuris principio, quòd probant Cæsar Argel. de contradiçione legitimo, q. 19. n. 72. & Barbosa de princip. lit. L. n. 25. Lex non debet esse iniquitatis vinculum. Vinculum autem, scandalum, & occasio ruinæ, ac grauissimæ iniquitatis esset lex Ecclesiastica impediens debiti petitionem, in casu, in quo ex eius obseruatione, grauissimo, & proximo luxuriæ periculo quis exponeretur: ergo non est credibile, legislatorum obligare voluisse cum tanto detrimento.

2. Confirmatur hæc sententia ex Doctoribus assententibus, licere coniugi impedito exigere debitum ab altero, cû in seipso periculum incontinentiæ sentit. Sic docent de coniuge, qui affinitatem contraxit, plurimi, quos citat, & sequitur Sanch. l. 9. disp. 9. disp. 7. n. 5. aditruens, tunc id habere locum, quando spes est, quòd ea copula periculo incontinentiæ subueniat, vel vbi id prudenter dubitaretur. Rationem adhibet: quia votum non obligat ad non petendû cum dispendio ruinæ alterius coniugis: ergo nec etiam obligabit cum dispendio animæ illius, qui illud emisit: cû non minus, sed multò magis teneatur hic suæ salutis spirituali prospicere, quàm salutis vxoris suæ & matrimonij vius post lapsum ordinetur, vt huic incontinentiæ subueniatur.

3. Limitanda verò est prædicta sententia, vt tutius procedat, vt ea utatur coniux, cû cõmodè dispensatio ad petendum debitum haberi nequit, vel est periculum in mora ipsius petitionis. Vnde in oppidis, vbi nec Parochus, aut sæcularis Confessor potestatem delegatam habent ad hanc dispensationem concedendâ; nec Religiosus adest, qui eam concedere valeat; aut noctu suboritur vehemens stimulorum tempestas cû præfato periculo, potest etiam hoc impedimento ligatus, ab vxore debitum petere. Consultius verò erit, quòd si potest, has occasiones præueniat, dispensationem ad cautelam antea impetrans, cum ad ciuitatem, vel locum diuertit, in quo sunt illi, qui eam possunt concedere. Sed ne scrupulis ansam præbeamus, adde, quòd, licet hoc tutius sit, valde probabile est, nullo modo dispensationem esse necessariam tunc, etiam si facile obtineri possit; cû hæc sententia nitatur in eo, quòd tunc nec lex, nec votum obligant, seu ille casus non cadat sub lege, nec sub voto ob rationes assignatas. Eo modo, quo Doctores, apud Bonacinã, de leg. disp. 1. q. 1. punct. vlt. n. 8. docent, legis obligationem cessare in his casibus, qui per epischeiam, seu æquitatem, & prudentiam, non censentur comprehendendi in lege, etiam si verba legis illos comprehendere videantur.] Hucusque Quintanadueñas.

4. Sed his omnibus non assentior, vt pote contra communem

Sup hoc in tom. 1. tr. 1. Ref. 103. §. vlt.

Sup hoc in tom. 7. tr. 1. late in Ref. 282. &c.

Et sup. conrento in hoc §. vlt. in to. 4. tr. 3. Ref. 109. §. 2. & in Ref. 110. §. etiam 2. cursum prope eius finem.